

De voorzitter van Provinciale Staten van Zeeland
T.a.v. de Statengriffie

Onderwerp	Zaaknummer	Behandeld door	Verzonden
Ontwikkeling financiële positie Zeeuwse gemeenten 2023	280867		

Middelburg, 4 april 2023

Geachte voorzitter,

Met deze brief willen we u informeren over de financiële positie van de Zeeuwse gemeenten. In de Gemeentewet is bepaald dat Gedeputeerde Staten financieel toezicht houden op de gemeenten en gemeenschappelijke regelingen. Voor het begrotingstoezicht is repressief toezicht regel en preventief toezicht uitzondering. Preventief toezicht houdt in dat de begroting en de begrotingswijzigingen de goedkeuring van GS behoeven. Bij repressief toezicht kunnen de begroting en begrotingswijzigingen direct uitgevoerd worden.

In onze brief van 20 december 2022 hebben wij u reeds geïnformeerd over de vorm van ons financieel toezicht in 2023 op de Zeeuwse gemeenten en gemeenschappelijke regelingen. Naast informatie over de toezichtvorm (repressief of preventief) hebben wij in die brief ook onze eerste belangrijkste bevindingen over de financiële positie van de gemeenten met u gedeeld.

Behalve Vlissingen hebben alle Zeeuwse gemeenten en gemeenschappelijke regelingen een structureel en reëel sluitende begroting 2023 vastgesteld. Daarom is voor die gemeenten de lichte vorm van repressief toezicht van toepassing.

Zoals bekend heeft de gemeente Vlissingen al enige jaren een zogenaamde artikel 12-status. Begin maart 2023 hebben wij het artikel 12-rapport 2021-2022 ontvangen over het verzoek van de gemeente Vlissingen om een aanvullende uitkering uit het gemeentefonds voor de jaren 2021 en 2022. Wij dienen hierover uiterlijk begin mei de fondsbeheerders te adviseren. Ook zullen wij dan een besluit nemen over de goedkeuring van de begroting 2023.

Hieronder gaan we in op een aantal ontwikkelingen waar gemeenten de komende jaren mee te maken krijgen.

Ontwikkeling gemeentefonds

Het gemeentefonds is de belangrijkste inkomstenbron voor gemeenten. De groei (accres) van het gemeentefonds is mede afhankelijk van investeringen door het Rijk. Wanneer het rijk meer investeert stijgen ook de middelen van decentrale overheden. Met het regeerakkoord "Omzien naar elkaar" van Rutte IV zijn diverse middelen beschikbaar gesteld voor maatschappelijke opgaven. Hier profiteren gemeenten ook van. Vanaf 2026 wordt het accres binnen het gemeentefonds weer naar beneden bijgesteld. Dit komt doordat gemeenten alleen nog maar een nominaal accres voor loon en prijsontwikkeling ontvangen. Ondanks een eenmalige reparatie van € 1 miljard daalt de omvang van het gemeentefonds ten opzichte van 2023 met € 4 miljard.

Daarnaast krijgen gemeenten vanaf 2026 weer te maken met de opschalingskorting. De opschalingskorting is een opgelegde korting door het Rijk op het gemeentefonds. De ambitie was om te komen tot gemeenten met meer dan 100.000 inwoners. Grotere gemeenten zouden efficiënter kunnen werken, zodat er minder geld vanuit het gemeentefonds nodig was. De opbouw van deze korting is tot en met 2025 opgeschort, maar komt vanaf 2026 terug.

Een oplossing voor deze dalingen zou gevonden moeten worden in een nieuw financieringssysteem waarbij de mogelijkheid voor een groter eigen belastinggebied wordt betrokken.

Herverdeling gemeentefonds

De afgelopen jaren is onderzoek gedaan naar de verdeling van het gemeentefonds, hieruit is een herverdelingsvoorstel gekomen dat ingaat per 1 januari 2023. De herverdeling van het gemeentefonds pakt voor 11 van de 13 Zeeuwse gemeenten positief uit. In totaliteit gaan de Zeeuwse gemeenten er € 30 miljoen per jaar op vooruit. De herverdeeleeffecten per gemeente zijn echter vooralsnog gemaximaliseerd. Na een driejarig ingroeipad, blijft hiervan maar € 12 miljoen over in 2025.

De verdere implementatie van het nieuwe verdeelmodel is afhankelijk van de evaluatie van de nieuwe verdeling die begin 2025 moet zijn afgerond. Het nieuwe verdeelmodel is geen eindstation en zal middels een onderzoeksagenda worden aangepast en doorontwikkeld.

Sociaal domein

Jeugdzorg hervormingsagenda

Het welzijn van onze jeugd staat toenemend onder druk. Gemeenten willen aan de slag met het verbeteren van de jeugdhulp. Maar de problemen in de jeugdzorg zijn groot: lange wachtlijsten, vertrekend personeel en een groeiende groep jongeren die zorg nodig heeft. Voldoende financiële middelen en inhoudelijke verbeteringen van het stelsel zijn daarbij belangrijk. Daar ligt ook het belang van de Hervormingsagenda: zorgen voor een betere jeugdzorg en financiële beheersbaarheid van het stelsel.

In de hervormingsagenda is opgenomen dat de bijstelling van het budget terug loopt van € 1,5 miljard in 2023 naar € 800 miljoen vanaf 2027. Daartegenover staan aanvullende maatregelen (besparingen) van € 100 miljoen vanaf 2024 die oplopen tot € 500 miljoen vanaf 2025.

Juist de uitvoering van de hervormingsagenda zorgt voor veel onduidelijkheid. Zo krijgen gemeenten onvoldoende garanties mochten er ondanks alle inspanningen sprake zijn van tekorten op de jeugdhulp.

Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)

Door vergrijzing en toenemende vraag naar ondersteuning stijgen de uitgaven van de Wmo sterk. Deze kosten stijging kwam ook door het invoeren van het abonnementstarief in de Wmo. Met dit abonnementstarief kunnen alle inwoners voor een beperkte eigen bijdrage gebruik maken van de Wmo. Dit abonnementstarief heeft de balans verstoord om ondersteuning en zorg in te kunnen zetten voor de inwoners die dat echt nodig hebben. Vanaf 2025 wordt het Wmo-abonnementstarief inkomensafhankelijk. Hierdoor stijgt de eigen bijdrage met € 90 miljoen, maar zal ook de vraag naar ondersteuning afnemen.

Fysieke opgaven

Naast genoemde ontwikkelingen spelen er nog meer opgaven voor gemeenten. Denk daarbij aan de energietransitie, woningbouwopgave, klimaatadaptatie, duurzaamheid, etc. Een solide financiële positie is nodig om een bijdrage aan deze opgaven te leveren.

Kerncijfers gemeentelijke begroting 2023

In de bijlage "Kerncijfers gemeentelijke begroting 2023" hebben wij cijfers van de belastingdruk, de schuldpositie, de vermogenspositie en overige kengetallen opgenomen. Doelstelling is om de bijlage verder te ontwikkelen naar een digitaal dashboard.

We concluderen dat gemeenten eenvoudiger dan voorgaande jaren een sluitende begroting 2023 konden vaststellen maar dat vanaf 2026 de financiële armslag voor gemeenten onzeker blijft. De verlaging van het accres, de onzekerheid over verdere invoering van de herverdeling en het aflopen van de opschalingskorting speelt hier een substantiële rol. Het is daarom belangrijk dat gemeenten snel meer duidelijkheid krijgen over de middelen vanuit het gemeentefonds.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

Gedeputeerde Staten van Zeeland,

drs. J.M.M. Polman, voorzitter

drs. L.M.L.M. Prevaes, waarnemend secretaris

Bijlagen:

1. Kerncijfers Zeeuwse gemeenten 2023

U wordt verzocht om in uw correspondentie steeds het zaaknummer te vermelden.